

Seat No. : _____

MA-I-69
April-2007
Sanskrit
Paper-IV (Entire)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

लघुसिद्धान्तकौमुदी
शैललेखाः
कौटिलीयम् अर्थशास्त्रम् (नियतांशाः)

१. (क) अधोलिखितेषु केऽपि द्वे सूत्रे व्याख्यायत । (१०)
(१) चतुर्थी तदर्थाथबलिहितसुखरक्षितैः । २-१-३६
(२) विशेषणं विशेष्येण बहुलम् । २-१-५७
(३) सह सुपा । २-१-४
(४) समर्थः पदविधिः । २-१-१
(ख) अधोलिखितेषु केऽपि द्वे रूपे साधयत । । (१०)
कुम्भकारः । सचक्रम् । नखभिन्नः । चोरभयम् । अधिहरि ।
२. (क) अधोलिखितेषु केऽपि द्वे सूत्रे व्याख्यायत । (१०)
(१) संख्यापूर्वो द्विगुः । २-१-५२
(२) उरः प्रभृतिभ्यः कप् । ५-४-१५१
(३) अजाद्यदन्तम् । २-२-३३
(४) अनेकमन्यपदार्थे । २-२-२४
(ख) अधोलिखितेषु केऽपि द्वे रूपे साधयत । (१०)
अपुत्रः । पाणिपादम् । पीताम्बरः । व्यूढोरस्कः । शिवकेशवौ ।
३. (ङ) नीचेनामांथी गमे ते ओङ् विशे टूङ्नीध लप्पो : (१०)
(a) Write short-note on any **one** of the following : (10)
(१) रुद्रदाम्नः शैललेखस्य परिचयः महत्त्वम् च ।
(२) अभिलेखानाम् विषयवैविध्यम् ।।

- (ખ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક પરિચ્છેદને સમજાવો : (૧૦)
- (b) Explain any **one** of the following paragraphs : (10)
- (૧) પરમલક્ષણ વ્યજ્જનરૂપેતકાન્તમૂર્તિના સ્વયમધિગતમહાક્ષત્રપનામ્ના નરેન્દ્ર કન્યાસ્વયંવરાનેકમાલ્યપ્રાપ્ત દામ્ના મહાક્ષત્રપેણ રુદ્રદામ્ના વર્ષસહસ્રાય ગોબ્રહ્મણ થં ધર્મકીર્તિવૃદ્ધયર્થં ચાપીઽયિત્વા કરવિષ્ટિપ્રણયક્રિયાભિઃ પૌરજાનપદં જનં સ્વસુત્કોશાન્મહતા - ધનૌઘેનાનતિમહતા ચ કાલેન ત્રિગુણ દૃઢતરવિસ્તારાધામં સેતું વિધાય સુદર્શનતરં કારિતમિતિ ।।
- (૨) इदं तडाकं सुदर्शनं गिरिनगराद (पि दू) रं मृत्तिकोपलविस्तारायामोच्छ्रयनिः सन्धिबद्धदृढ सर्वपालीकृत्वात् पर्वतपादत (ल) प्रतिस्पर्धि सुश्लिष्ट बन्धं वजातेना - कृत्रिमेण सेतुबन्धेनोपपन्नं सुप्रतिविहित प्रणालीपरीवाह-मीढविधानं च त्रिस्कन्धां नादिभिरनुग्रहैर्महत्युपचये वर्तते ।।
૪. (ક) નીચેનામાંથી કોઈ એકને અનુવાદ સાથે સમજાવો : (૧૦)
- (a) Explain with translation any **one** of the following paragraphs : (10)
- (૧) અવેક્ષ્ય વર્ષાગમજં મહોદ્ભ્રમં મહોદધેરૂર્જયતા પ્રિયેપ્સુના । અનેકતીરાન્તજપુષ્પ શોભિતો નદીમયો હસ્ત ઇવ પ્રસારિતઃ । વિષાદ્યમાનાઃ ખલુ સર્વતો જનાઃ કથં કથં કાર્યમિતિ પ્રવાહિનઃ । મિથો હિ પૂર્વાપરરાત્રમુત્થિતા વિચિન્તયાં ચાપિ બભૂવુઃ ઉત્સુકાઃ । અપીહ લોકે સકલે સુદર્શનં પુમાં (માન્) હિ દુર્દર્શનતાં ગતં (તઃ) ક્ષણાત્ ।।
- (૨) एवं विनिश्चित्य नृपाधिपेन नैकानहोरात्रगणान् स्वमत्या । यः संनियुक्तोऽर्थनया कथंचित् सम्यक् - सुराष्ट्रावनिपालनाय ।। नियुज्य देवा वरुणं प्रतीच्यां स्वस्थ यथा नोन्मनसो वभूवुः । पूर्वैतरस्यां दिशि पर्णदत्तं नियुज्य राजा धृतिमास्तथाऽभूत् ।।
- (ખ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક ઉપર નોંધ લખો : (૧૦)
- (b) Write a note on any **one** of the following : (10)
- (૧) गुप्तवंशनो संक्षिप्त इतिहास
- (i) A short history of Gupta-age
- (૨) स्कंदगुप्तना गीरनारना अभिलेखनुं भुत्त्व
- (ii) Importance of Skanda-Gupta's inscription of Girnara.
૫. (ક) रिक्तस्थानानि परिपूरणीयानि । (१०)
- (૧) स्वाध्यायः _____ धर्मः कथितः ।
- (૨) अग्रणीतो दण्डः _____ न्यायमुद्भावयति ।
- (૩) अथर्ववेदेतिहासवेदौ च _____ ।
- (૪) _____ विनयहेतुरिन्द्रियजयः ।
- (૫) कृषिपरिपाल्ये _____ च वार्ता ।
- (૬) _____ पुत्रः कौटिल्यः ।
- (૭) चतस्र एव विद्या इति _____ ।
- (૮) नमस्तस्मै विष्णुगुप्ताय _____ ।
- (૯) _____ राजाऽनन्यां पृथिवीं भुङ्क्ते ।
- (૧૦) _____ नाम प्रथममधिकरणमस्ति ।।

(ख) एकेन वाक्येन संस्कृतभाषायां समाधानं प्रदेयम् ।

(१०)

- (१) दण्डः केषां योगक्षेमं साधयति ।
 - (२) भूतानां कः उद्वेजनीयो भवति ।
 - (३) कापटिको गूढपुरुषः को भवति ।
 - (४) कति शक्तयः सन्ति ।
 - (५) मन्त्रिपरिषदि कति अमात्यान् कुर्वीतेति मानवाः ।
 - (६) कस्य अर्थवद् वाक्यमुपयुञ्जीत पण्डितः ।
 - (७) दारकर्म कदा भवति ।
 - (८) स्वधर्मस्यातिक्रमे जाते लोकस्य किं भवति ।
 - (९) शस्त्राजीवो भूतरक्षणं च कस्य कर्म भूवति ।
 - (१०) निष्किंचनत्वं सङ्गत्यागो बाह्याभ्यन्तरं शौचञ्च कस्य लक्षणम् ।
-